HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ועלו בידו שתים חייב. היינו נמי מתכוין לכתוב ח' וכתב שני זייני"ן: **הא.** דתנן פטור: **דנעי זיוני.** שעדיין לריכות לאשי הזייני"ן לזיינן בתגין שלהן שהזייני"ן לריכות ג' זיונין ימין ושמאל ולמעלה כדאמרינן במנחות (דף כט.): **מלך נאמן.** נשיא אלהים אתה (בראשית כג): **אנכי.** מדלא אמר אני: **אנא נפשי.** אני בעצמי: **אמירה.** שהיא נעימה: **כרמל.** גבי מנחת העומר כתיב גרש כרמל שמביאה כשהיא לחה בעוד שהזרע נפוח והכר של קש מלא הימנו: **מתני' אחת שחרית ואחת בין הערבים.** כיון דהו"ל שהות בינתים כדי לידע הוה ליה כשתי העלמות: **גמ' יש ידיעה לחצי שיעור.** לחלק כדי שלא יצטרף עמו חצי האחר:

הדרן עלך הבונה

רבי אליעזר. [ח] אתא לפרושי שיעור אורג שמנו באבות מלאכות (לעיל דף עג.) דתנן התם שני חוטין: **בתחילה.** אם זו תחלת אריגתו של בגד: **ואחת על האריג.** אם מוסיף הוא על האריג שיעורו באחת דמצטרף עם השאר: **בשתי גירין.** שנתן ב' חוטין של שתי בגירה שקורין ליל"ש: **בגירין ובקירום.** מפרש בגמרא: **בנפה ובכברה.** הנך לאו גירין ממש אלא משרשר ומרכיב חוט ל' [של ערב] בשתי מלמטה ואחד מלמעלה ומעמיד השתי בהן כתקנו: **גמ' כי אתא ר' יצחק בר' יוסף.** מתני' הכי ר"א אומר האורג ב' חוטין בתחלה ולא פליג ר"א ארבנן אלא באחד על האריג: **להאי גיסא.** אלימי ג' ולא ב' משום דשנים שתרי דמתוך עוביין אינן נדבקים יפה זה בזה וקטיני בשנים מיחייב: **ואמרי ליה להאי גיסא.** אלימי שנים חייב: **דידיעי.** דבר הנראה הוא אבל קטיני בשנים פטור: **ובשפה ב' חוטין ברוחב ג' בשתי גירין.** יש שאורגין סביב [הבגד] השפה באורך הבגד כולו מין אחר של [שתי] ורוחב ברוחב הבגד כשיעור שלשה בתי גירין והאורג בו שני חוטין [ו] חייב: **למה זה דומה.** כלומר להכי מחייבי באריג קצר כי האי ולא אמרי כמלא רוחב הסיט כדמשערינן במתני' באורג בגמלא הבגד: **דומה לאורג צלצול קטן.** חגורה קצרה שאינה רחבה יותר משלשה בתי גירין: **על הגם.** אריג הרבה: **על האימרא.** תחלת הבגד שאורגין בו ערב ממין אחר לאימרא: **ובשפה.** לאורך השתי כולו עושין אותו: **תרתי בשתי גירא וחדא בגירא.** ב' פעמים מרכיב לחוט של שתי בשתי גירא דהיינו שקורין ליל"ש: **ואחת בגירא.** ופעם שלישית מרכיבו על חוט הגירא שקורין ליל"ש המורכב על הקנה: **מלוכיסא.** בגירעא גרדין האורגין ברגל הוא וקורין לימיי"ש והיא במקום הקנה העולה ויורד בגירעא לריגת נשים שקורין פרש"ת: **הא בגירא ליה בתחלת מלאכות.** ולמה לי למיהדר ולמתנייה הכא הואיל ולא לפרושי בה מידי אתא. בשלמא אורג משום פלוגתא ושתי בתי גירין לאשמועינן בגירין ובקירום ובנפה ובכברה וסל דלא [ז] תנא לה התם: **דעבדה**

והתניא פטור. אין נראה לר"י לגרוס והתניא דאמאי לא הוה פריך ממתני'[א] ומיהו איכא למימר דממתני' לא קשיא ליה מדקתני וכתב שני זיינין ולא נקט ב' אותיות אחרות דלא בעי זיוני משמע דמשום זיון פטור ליה אבל מברייתא דקתני סתמא[ב] פריך שפיר[ג] אבל קשה דאי ברייתא היא הא דפריך ממתני' מינה אמאי נקט נתכוין לכתוב אות אחת ועלו בידו שתים אפי' נתכוין לאותן שתים שכתב וכתבן בלא זיון פטור כיון דמוקמי לה בדבעי זיוני דהא בברייתא לא קתני וכתב שני זיינין דנוכל לומר דאתי לאשמעינן הא כתב שתי אותיות אחרות דלא בעי זיון מיהא כדפירשתי[ד] במתניתין לכך נראה דממתני' פריך וגרסינן והתנן:

רבן גמליאל סבר אין ידיעה לחצי שיעור. נראה דטעם [ט] דרשב"ג משום דכתיב לו הודע אליו מטאתו ידיעת מטאת[ד] הוא דשמה ידיעה אבל ידיעה בלא מטאת לאו שמה ידיעה: **ורבנן** סברי יש ידיעה לחצי כו'. פירש בקונטר' הא דנקט אות אחת שחרית ואחת בין הערבים כיון דהוי שהות בינתים כדי לידע משיב כשתי העלמות ואין נראה דהוה ליה לפרש שיעור שהות ועוד דאמר לעיל כתב אות אחת בליפורי ואות אחת בטבריא חייב דמשמע דמסתמא [ה] שהות דממיילי שידע בינתים ואחת שחרית ואחת ערבית נקט לרבותא דאף על גב דיש עם הידיעה הפסק ושהות גדול בינתים מחייב ר"ג:

הדרן עלך הבונה

רבי [ח] אליעזר אומר האורג שלשה חוטין בתחילה ואחת על האריג חייב [ו] וחכ"א בין בתחילה בין בסוף שיעורו ב' חוטין [ז] העושה שתי בתי גירין בגירין [ח] בקירום בנפה בכברה ובסל חייב [ט] והתופר ב' תפירות [י] והקורע ע"מ לתפור ב' תפירות: **גמ'** כי אתא רבי יצחק תני שתים והאנן תנן ג' לא קשיא הא באלימי הא בקטיני [כ] אמרי לה להאי גיסא ואמרי לה להאי גיסא אמרי לה להאי גיסא אלימי תלתא לא סתרי סתרי תרי סתרי קטיני תרי נמי לא סתרי ואמרי לה להאי גיסא קטיני תלתא ידיעי תרי לא ידיעי אלימי תרי נמי ידיעי תניא האורג ג' חוטין בתחילה ואחד על האריג חייב וחכמים אומרים בין בתחילה בין בסוף שיעורן [ג] ב' חוטין ובשפה ב' חוטין ברוחב ג' בתי גירין הא למה זה דומה לאורג צלצול קטן ב' חוטין ברוחב ג' בתי גירין והאורג [ד] ג' חוטין בתחילה ואחד על האריג חייב סתמא כר"א תניא אידך [ו] האורג ב' חוטין על הגם ועל האימרא חייב ר"א אומר אפילו אחד [ו] ובשפה שני חוטין ברוחב שלשה בתי גירין חייב הא למה זה דומה לאורג צלצול קטן שני חוטין על רוחב ג' בתי גירין והאורג ב' חוטין על הגם ועל האימרא חייב סתמא כרבנן: העושה ב' בתי גירין כו': מאי [בגירין] אמר אביי תרתי בבתי [ם] גירא וחדא בגירא: בקירום: מאי בקירום אמר רב מצוביתא: והתופר ב' תפירות: הא תנינא באבות מלאכות והתופר ב' תפירות משום דקבעי למיתנא סיפא והקורע ע"מ לתפור ב' תפירות קתני נמי התופר והקורע הא נמי תנינא באבות מלאכות אלא משום דקבעי למיתני סיפא הקורע בחמתו ועל מתו משום הכי קתני [התופר שתי תפירות]: והקורע ע"מ לתפור שתי תפירות: היכי משכחת לה **דעבדה**

האורג. אומר ר"י דה"ג וחכ"א בין בתחלה בין בסוף ול"ג בין באמצע בין בסוף דל"כ הוה משמע בסוף הבגד ממש והתם אפי' רבנן מודו דחייב אפילו באחת דלאמרינן סוף פרק הבונה (לעיל דף קד:)[ו] אבל אי לא גרסינן באמצע אתי שפיר דבסוף לא בסוף ממש קאמר[ז]: הכל

עוד אלא שאם ארג מאצל שפת הבגד האחת שהיא קרואה אל השאיה שיעור ג' בתי גירין חייב, אע"פ שאינן רחב מלא הסיט שדומה לאורג צילצול קטן. וצילצול זה (כמן) [כמו] אבנט הוא. אבל אם בתוך הבגד שלא מאצל השפה, ארג ב' חוטין או ג' חוטין או יותר, אם ישנם ברחב מלא הסיט חייב ואם לאו פטור. אבל האורג ב' חוטין ברוחב כל (שהן) [שהוא] אע"פ שאינן בג' בתי גירין, על הגם, שהוא מקום מעוקם כמין גמא יוונית, חוט אחד לכאן וחוט אחד לכאן צבוע, שנמצא (עמה) [כמו] סיגן, או על האימרא שהוא [אל]עלם ואלטראז בלשון ישמעאל, והוא מלשון חטובות אטון מצרים, דמתרגמינן האמרת חטבת, שנמצא זה כמו כותב וחייב. **העושה ב' בתי גירין.** פי', מכניס חוטי השתי בגירים שיעלה זה וירד זה, ויבא הערב ויחזור השתי יעלה התחתון וירד העליון ויבא הערב. **קירום,** הוא מצוביתא. פי' (מסנות) מסנגה, אורגין אותה מן הסיב או מן חוטי צמר ומכיוצא בהן, ומסנגין בהן.

מסורת הש"ס

(ח) מנחות סו: ע"ש, (ט) [שם], (ג) כריתות יב:, (ד) [שם ודף י]. לעיל עא: קכ.], (ה) לעיל קד: כריתות יז. יט:, (ו) [לעיל עג.], (ז) [תוספתא פי"ג], (ח) אתי לפלוגתא דשיעור אורג שמנו חכמים. ס"פ רש"ל, (ט) ל"ל דר"ג,

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה והתניא וכו' מייב כדפירש במתניתין: (ב) בהשגה שתי כתי גירין בגירים: (ג) גמ' בין בסוף שיעור שתי חוטין: (ד) שם ג' בתי גירין האורג בל"ל ותוס ו' בממקן: (ה) שם אמר אביי תרתי בבתי גירא: (ו) רש"י ד"ה וכשפה וכו' ב' חוטין של ערב מייב: (ז) ד"ה והא מגיגן וכו' תנן להו התם:

גליון הש"ם

גמ' קדושים אנחנו. ע"ע במדרש במדבר רבה ר"פ מפני על פסוק נחש בלעם עמך: שם א"ל להאי גיסא. פסחים קח ע"ב ב"ב מב ע"ב:

מוסף רש"י

יראה ראתה נטתה. כשבול שהלכך לנגדי, כלומר לקנאתי ולהקניטני (במדבר כב לב), הכוחב שתי אותיות. הוא מגאלה בשבת (כריתות יב:). אין ידיעה לחצי שיעור. אבל תני שיעור ונודע, לא הוא ידיעה לחלק, אלא חזר ואכל תני שיעור מצטרפין (שם). אחת על האריג. אם מוסיף הוא על האריג שיעורו באחת, דמצטרף עם השאר (לקמן קה). והקורע על מנת לתפור. פעמים שהנקב עגול ואינו יכול לתופרו יפה אלא אם כן קורעו, אבל קורע אלא לתפור לא הוי בנשכן (לעיל עג.).

רבינו חננאל

ועלתה בידו ב' חייב. והתניא פטור, ושנינן בדבעי זיונא. פי' כגון צריך לכתוב טי"ת, ומדי רהוטו לא הדביק בו (לצלע) [הצלע] האחרון ונמצא כאילו פו, אי בעי זיונא כדי שיתראו צורת האותיות פטור, שעדיין אינה כתובה, ואם לאו חייב, ודוקא שצריך פו בענין שכתבו. נוטריקון הוא לשון יון, וסופרי המלכים והשרים שלהן יש להן כתב שקורין אותו נוטריקון, ואומר המלך לסופר כתוב כגון תופס והמלך מסדר לפניו בפיו והסופר כותב מפיו מילי שמשמשת כמה ובשיטה אחת כותב מגילה, וזהו נוטריקון. יש מי שאוכל חצי זית חלב בשגגה ונודע לו וחזר ונעלם ממנו ואכל חצי זית אחת, רבן גמליאל אומר אין ידיעה לחצי שיעור וכאילו השיעור כולו בשגגה אכלו חייב חטאת, [וחכמים] פוטרין.

הדרן עלך הבונה

פרק שלשה עשר:

רבי אליעזר אומר האורג ג' חוטין בתחילה ואחד על האריג חייב. בכלל גדול תנן סתמא האורג ב' חוטין, ולא שנינן בין בתחילה בין בראש הבגד ובין בסופו ע"ג אריג שהוא ארוג מאתמול, וכך הלכה כחכמים. ור' אליעזר פליג דסבר פחות מג' חוטין אין מתקיימין אלא נסתרין, הילכך אי בתחילה התחיל באריג צריך ג' חוטין שתהא מלאכה מתקיימת, ואם יש חוט אחד ערב ארוג בשתי אם ארג ב' חוטין על גביו חייב, ואם לאו פטור. ואם יש ב' חוטין ערב ארוגין בשתי וארג אחד עליהן חייב. וכן אם היו אלף באחד מהן חייב. [**הא בקטיני**], פי' חוטין דקין. אלימי, חוטין עבין. אמרי לה להאי גיסא ג' (באלימי) [בקטיני] שהן דקין, כי השנים כאחד דומה מפני שאין מראין רחב, ובאלימי שנים כי רחבן ניכר. ואמרי לה להאי גיסא ג' באלימי שהן עבין וקשין, ולא חלמי להדדי, כי השנים מהן אין נכבשין ואין מתאלצין זה עם זה. ובקטיני שנים כי רכין הן ונאחזין זה בזה וחלמי הדדי. והרי פירש במשנה אחרונה כי שיעור רחב ב' חוטין הארוגין מלא הסיט, וכאן פירש כי הירייעה הנארגת רחבה היא וארג ב' חוטין במקצת רחבה. ואם הוא שיעור מה שארג ברחב הירייעה מלא סיט חייב ואם היא פחות פטור. ואם זו הירייעה

עין משפט נר מצוה

לט א ב מיי' פ"ו מהל' שבת הל' יח סמג לאוין סה:
ב ד מיי' שם הל' טז:
ג ה מיי' פ"ו שם הל' ט:
ד ו שם הלכה י:
ה ז מיי' פ"ט שם הל' יח:

תורה אור השלם

1 וְלֹא יִקָּרֵא עוֹד אֶת שִׁמְךָ אַבְרָם וְהָיָה שִׁמְךָ אַבְרָהָם כִּי אַב הֲמוֹן גּוֹיִם נְתַתִּיךָ: בראשית יז ה
2 אֲנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי: שמות כ ב
3 וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַלְאַךְ יְיָ עַל מָה הִכִּיתָ אֶת אֲתֹנְךָ זֶה שָׁלֹשׁ רְגָלִים הִנֵּה אָנֹכִי יָצָאתִי לְשָׂטָן כִּי יָרַט הַדֶּרֶךְ לְנֶגְדִּי: במדבר כב לב
4 וְאִם תַּקְרִיב מִנְחַת בְּכּוּרִים לַיְיָ אָבִיב קָלוּי בָּאֵשׁ גֶּרֶשׂ כַּרְמֶל תַּקְרִיב אֶת מִנְחַת בִּכּוּרֶיךָ: ויקרא ב יד
5 וְהִנֵּה עִמָּךְ שִׁמְעִי בֶן גֵּרָא בֶּן הַיְמִינִי מִבַּחֻרִים וְהוּא קִלְלַנִי קְלָלָה נִמְרֶצֶת בְּיוֹם לְכְתִּי מַחֲנָיִם וְהוּא יָרַד לִקְרָאתִי הַיַּרְדֵּן וְאִשְׁבַּע לוֹ בַּיְיָ לֵאמֹר אִם אֲמִיתְךָ בֶּחָרֶב: מלכים א ב ח
6 וַיֹּאמֶר יְהוֹדָה מָה נֹאמַר לַאדֹנִי מָה נְדַבֵּר וּמָה נִצְטַדָּק הָאֱלֹהִים מָצָא אֶת עֲוֹן עֲבָדֶיךָ הִנְנוּ עֲבָדִים לַאדֹנִי גַּם אֲנַחְנוּ גַּם אֲשֶׁר נִמְצָא הַגְּבִיעַ בְּיָדוֹ: בראשית מד טז

לעזי רש"י

ליצי"ש [ליצ"א]. ניר (כמין עיין במתקן אריגה, שבו השתי עובר).
ליצ"א (ד"ה תרתי) [פייצ"א]. גֶדֶד (קצה חוט השתי, הנקשר לכובד העליון של הגול).
ליצ"א (ד"ה ואחת). ניר. לימיי"ש [ליאיי"ש]. דוושה (במתקן הטווייה של הגברים). פוריש"א. דוושה (במתקן הטווייה של הנשים).

מוסף תוספות

א. דקתני נתכוון לכתוב חי"ת וכתב שני זיינין פטור. תוס' סל"ש.ב. יועלו בידו שתי אותיות. תוס' סל"ש. הוה משמע לן שתי אותיות שלימות בזיוני ובכל צורתם קאמר. מיט"ש. ג. ואפ"ה דחינן דמתניתא נמי דבעי לזיוני ולא זיין ודומיא דמתני'. מיט"ש. ד. דמיתי עליה קרבן. תוס' סל"ש. ה. כדי הילוך מטבריא לצפורי כי י"ב מיל היה ביניהם. מיט"ש. ו. אורג חוט אחד והשלימו לבגד, חייב. רש"ש. דרבנן מודו בלהשלים. תוס' סל"ש. ז. אלא... חוץ מחוט האחרון. תוס' סל"ש.

רבינו חננאל (המשך)

הנארגת רחבה כולה פחות מסיט, אם היא צרה אפילו ג' בתי גירין בלבד כמו צילצול קטן, אם ארג בו ב' חוטין שנמצאת אריגתו מן השפה אל השפה, אע"פ שאינן מלא הסיט חייב. ולא